

чутливості ТМ «Корона» та «Конті» не можна вважати достатньо обґрунтованими, адже серед респондентів знайшлося тільки два шанувальники ТМ «Корона» і стільки ж ТМ «Конті». Разом з тим, слід відзначити, що за значних обсягах продажу продукції, ТМ «Конті» має дуже низький рівень популярності і поінформованості серед споживачів. Цінність капіталу бренду «Конті» низька по відношенню до його конкурентів, що ставить під сумнів доцільність вважати ТМ «Конті» брендом. Крім того, за можливого виходу на ринок нового потужного гравця, який запропонує дешевшу продукцію, його споживачі дуже швидко переключаться на продукцію нового виробника.

Запропонована методика проведення маркетингового дослідження поведінки і переваг споживачів на ринку кондитерських виробів, а також розроблена спрощена система показників для порівняльної оцінки капіталу бренду можуть бути використані будь-яким підприємством — виробником ласощів для визначення власних конкурентних позицій на цільовому ринку.

Література

1. Ванэкен Б. Бренд-помощь / Перев. с англ. И. Малковой под ред. В. Домнина. — Спб.: Питер, 2005. — 336 с.
2. Ковтун Е. Мозаика психотипов // Новый маркетинг. — 2004. — № 2. — С. 96—103.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2007

УДК 339.138

Г. А. Рябова, аспірантка КНЕУ

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Проаналізовані проблеми формування та функціонування регіонального ринку товарів легкої промисловості.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: легка промисловість, виробництво, продукція.

Легка промисловість — одна з найдавніших галузей господарства. Ще зовсім недавно вітчизняна легка промисловість виробляла близько 40 % непродовольчих товарів повсякденного вжитку. Завдяки швидкому обігу капіталу і високій рентабельності

(20—40 %) галузь була надійним джерелом поповнення держбюджету.

Протягом 90-х років позиції галузі суттєво погіршилися. Якщо в 1991 році галузі належало 10,5 % обсягів промислового виробництва країни, то тепер 1,7 %. Між тим, як частка легкої промисловості у загальному обсязі промислової продукції розвинених країн, включаючи Німеччину, Францію, США, становить 6—8 %, а в Італії — 12 %.

Теоретичним і прикладним питанням економічного розвитку підприємств легкої промисловості приділяли увагу в своїх наукових працях такі автори: Г. Г. Савіна, В. В. Прядко, Л. В. Пан, Р. Х. Іванова, Н. Н. Герасимова, Н. П. Фокіна, І. А. Ігнатієва.

Незважаючи на проведення ґрунтовних досліджень економічного розвитку підприємств легкої промисловості, недостатньо уваги приділено легкій промисловості Чернігівщини.

Метою даної статті є з'ясування темпів і тенденцій розвитку легкої промисловості Чернігівщини та її сучасного стану. Це потребувало застосування методів сукупності методів дослідження, передусім статистичних.

Негативні тенденції виявились у легкій промисловості Чернігівщини. За останнє десятиріччя вона втратила провідні позиції в промисловому виробництві області. На початку дев'яностих підприємства цієї галузі виробляли понад третину промислової продукції, а у 2005 р. їх частка знизилася до 3,8 %.

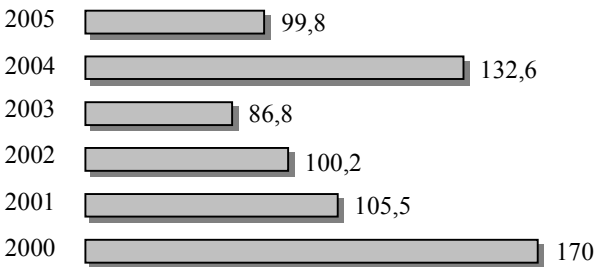

Рис. 1. Індекси виробництва продукції легкої промисловості (у відсотках до попереднього року)

В останні роки в легкій промисловості спостерігається нестабільна динаміка виробництва: різке зростання обсягів у 2000 та 2004 роках чергуються із суттєвим скороченням виробництва у 2003 р. У 2005 р., порівняно з 2004 р. обсяги продукції скоротилися на 0,2 %, при цьому рівень 2000 р. було перевищено на 21,4 %.

Порівняно з 2004 р. знизилася виробництво продукції в текстильній промисловості, виробництві взуття, приріст одержано у виробництві готового одягу та хутра.

Перші чотири місяці 2006 р. в легкій промисловості спостерігався приріст виробництва за рахунок суттєвого зростання обсягів продукції у виробництві готового одягу та шкіргалантерейних виробів і взуття, а в текстильній промисловості триває спад виробництва.

Проте протягом січня-травня підприємства галузі знизили виробництво на 0,3 %. Серед тих, які пасуть задніх, — підприємства текстильної промисловості та з пошиття одягу.

Рис. 2. Динаміка промислового виробництва в легкій промисловості у 2006 р. (відсотків до відповідного періоду минулого року)

Найбільш ваговою в області є **текстильна промисловість**, частка якої в обсягах реалізації галузі у 2005 р. займала майже 70 %. Після значного зростання виробництва у 2004 р. у наступному році обсяги знизилися на 1,9 %. Тенденція до зниження виробництва спостерігається й у 2006 році.

Основним виробником продукції текстильної промисловості залишається ЗАТ «КСК “Чексіл”». В асортименті продукції під-

приємства майже 2000 видів тканин. Його частка в загальнодержавному виробництві тканин перевищує 80 %.

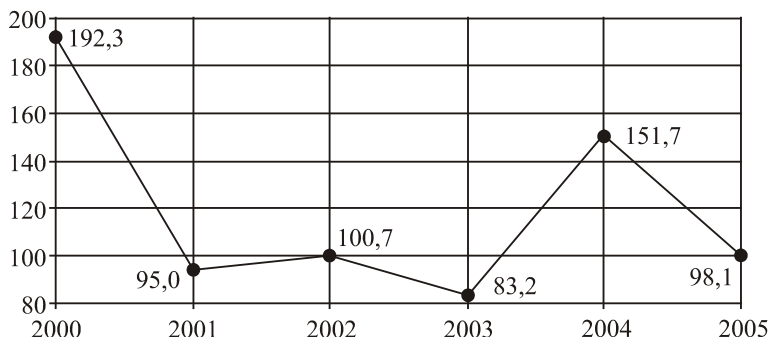

Рис. 3. Динаміка випуску продукції у текстильній промисловості (у відсотках до попереднього року)

Упродовж 2005 р. було вироблено 6,7 млн кв. м вовняних тканин. І хоча це лише п'ята частина виробництва в 1990 р., рівень 2000 р. перевищено наполовину. Проти попереднього року їх обсяги зменшилися на 3,1 %.

За січень-травень 2006 року в області вироблено 2,8 млн кв. м вовняних тканин, що на 13 % більше, ніж у цей період 2005 р.

При цьому скорочується випуск панчішно-шкарпеткових виробів. 2005 року їх було вироблено 1,9 млн пар, що на 13,1 % менше, ніж рік тому, у 2006 році випуск цих виробів зменшився наполовину. Основний виробник цієї продукції — ВАТ «Прилуцька панчішна фабрика імені 8 Березня» — скорочує обсяги випуску продукції через значну конкуренцію.

Велика конкуренція та незначний попит стали причиною зниження обсягів виробництва продукції ТОВ «Чернігіввовна-плюс», яке виробляє вовну.

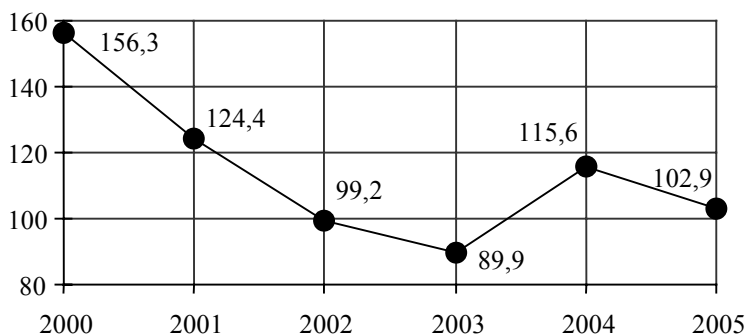
Підприємства області виробляють половину від загальної кількості розволокненого льону в Україні. У 2005 р. посівні площі льону-довгунця становили 12,6 тис. га, що на 3,1 тис. га (19,7 %) менше, ніж у 2004 р., урожайність його становила 5,2 ц/га, (рік тому — 5,4 ц/га).

За підсумками 2005 р. обсяги виробництва льону розволокненого становили 5,8 тис. т. і зменшилися проти 2004 р. на 8,5 %, проте рівень 2000 р. перевершено у чотири рази. За січень-травень 2006 року вироблено 2,8 тис. т. льону розволокненого, що менше відповідного періоду 2005 на 27,8 %.

Вагомим є внесок у виробництво товарів легкої промисловості підприємств із **виробництва готового одягу**. Чверть обсягів реалізації продукції легкої промисловості припадає саме на ці підприємства. Обсяги виробленої ними продукції у 2005 р. проти попереднього зросли на 2,9 %.

Проте 2006 року відбувається поступове скорочення виробництва і за підсумками січня-травня обсяги продукції у виробництві готового одягу скоротилися на 3,6 %.

Нестача обігових коштів та відсутність замовлень від українських споживачів не сприяє нарощуванню виробництва. Більшість підприємств цього виду діяльності змушена працювати на давальницькій сировині іноземних замовників.

Динаміка обсягів у виробництві готового одягу
(у відсотках до попереднього року)

В області за підсумками 2005 р. в п'ять разів більше, ніж у 2004 р., пошито сорочок, чоловічих та хлопчачих, жіночих блузок, тунік, батників, на третину — суконь та сарафанів, курток, піджаків, жакетів і жилетів з хутра штучного, на 75 % — жіночих та дівчачих трикотажних костюмів, на 20,3 % — одягу та доповнень до нього для маленьких дітей з трикотажу, на 3,7 % — робочих комплектів і костюмів чоловічих та хлопчачих.

Водночас менше пошито халатів домашніх жіночих та дівчачих, одягу для маленьких дітей з тканин, костюмів спортивних, чоловічих та хлопчачих пальт, напівпальт, теплих курток типу «парки» чи «аляски», плащів, курток вітрозахисних.

Розширюючи коло замовників, успішно продовжує співпрацю з французькими фірмами «Є. С. А. Артекс» та «Ленер Кордье СА» Чернігівське підприємство «ТК Стиль».

Відсутність замовлень Міністерства оборони спричинила погіршення показників ЗАТ ВТФ «Сіверянка», а через не вигідні умови контракту підприємству довелося відмовитись од співпраці з американською фірмою «Перчасинг».

Продовжує працювати на давальницьких засадах для зовнішнього ринку ВАТ «Чернігівська фабрика «Елегант». Нестабільність курсу іноземних валют в умовах довгострокових договорів негативно позначається на діяльності підприємства.

Скорочення замовлень Міноборони зумовило значне зменшення обсягів і на Прилуцькій колективній виробничо-торговій фабриці головних уборів «Корона».

Не вдалося зберегти тенденцію до зростання, яка була започаткована у 2004 р., підприємствами з **виробництва шкіргалантерейних виробів та взуття**. У 2005 р. обсяги виробництва знизились на 6,9 %. Упродовж року було вироблено 706,6 тис. пар взуття.

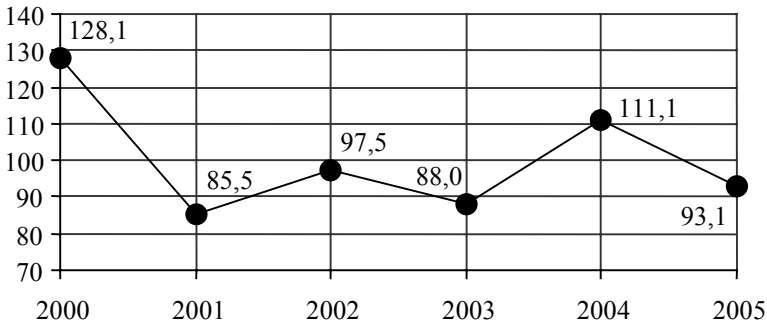

Рис. 4. Динаміка обсягів у виробництві шкіргалантерейних виробів та взуття (у відсотках до попереднього року)

За січень—травень 2006 року вироблено 311,7 тис. пар взуття, що на 14,6 % більше, ніж у відповідний період 2005 року.

Більше ста моделей посезонного взуття для дітей, школярів, кімнатне взуття для чоловіків і жінок, а також спецвзуття для виробничих потреб виробляє підприємство ЗАТ «Чернігівська взуттєва фабрика «Берегиня». Підприємство постійно працює над оновленням асортименту, і в 2005—2006 роках половина застарілих моделей замінена на нові, сучасніші. Було закуплено 11 одиниць швейного обладнання, 6 пресів та інше устаткування. Але

нестача обігових коштів гальмує подальше зростання виробництва на підприємстві.

Несвоєчасний розрахунок за виконання державного замовлення, накопичення боргів у попередні періоди змусили зупинити діяльність ЗАТ «Семенівська взуттєва фабрика», на базі якого працює ТОВ «Семенівська взуттєва фабрика».

Повністю на давальницькій сировині іноземних замовників працюють нещодавно створені підприємства ТОВ «Алітоні» та філія ТОВ «Ла Кастелана». Проте не вирішена проблема з кадрами стримує подальше зростання виробництва на цих підприємствах.

Упродовж 2005 р. підприємствами легкої промисловості **реалізовано** продукції (робіт, послуг) на суму 232,2 млн грн, або 3,8 % від загального обсягу в області. За січень-травень 2006 року обсяги реалізованої продукції становили (без урахування малих підприємств) 176,8 млн грн, з якої 84,3 % — сировинна продукція, 15,7 % — товари широкого використання.

Ціни на продукцію легкої промисловості упродовж останніх років залишаються відносно стабільними. У 2005р. проти грудня попереднього року ціни виробників промислової продукції у галузі зросли на 1,4 %, що зумовлено зростанням цін на сировину. Значно зросли ціни на готовий одяг та хутро — на 26,6 %, взуття — на 12,7 %, а ціни на вироби текстильної промисловості знизилися на 6,8 %.

Споживчі ціни на товари легкої промисловості, що реалізуються в області, змінилися: подорожчали панчішно-шкарпеткові вироби — на 10,1 %, головні убори (крім трикотажних та з натурального хутра) — на 8,2 %, одяг та білизна — на 5,9 %. Взуття — на 2,2 %. У той же час подешевшали вироби з натурального хутра — на 1,6 %, тканини — на 0,3 %.

За січень-травень 2006 року ціни виробників зросли на 0,2 %, за рахунок подорожчання виробів текстильної промисловості — на 0,3 %, ціни на готовий одяг та взуття залишилися без змін. У цей же період споживчі ціни зросли: на панчішно-шкарпеткові вироби — на 6,7 %, одяг та білизну — на 1,3 %, тканини та взуття — на 0,7 %. Дешевшими стали вироби з натурального хутра — на 3,2 %, головні убори (крім трикотажних та з натурального хутра) — на 0,6 %.

Підприємства роздрібної торгівлі виконують важливу роль у забезпеченні населення різноманітними товарами й виконують роль єднальної ланки між товаровиробником та безпосереднім споживачем.

За 2005 р. через роздрібну торгову мережу підприємств (юридичних осіб) було **реалізовано** товарів легкої промисловості на 12,5 млн грн, що на 11,4 % більше ніж у 2004 р. У структурі роздрібного товарообороту непродовольчих товарів питома вага їх продажу не перевищувала двох відсотків.

Проти 2004 р. відбулися значні зміни в обсягах продажу окремих товарних груп. Так, продаж верхнього трикотажу збільшився у 2 рази, текстильних виробів для домашнього вжитку та інтер'єру — на 64 %, на стільки ж — гумового взуття. Панчішно-шкарпеткових виробів, одягу та білизни, шкіряного взуття, галантереї та ниток, білизняного трикотажу було реалізовано більше на 4—17 %. Водночас майже вдвічі зменшився попит на хутро, на 19 % — на тканини та на стільки ж — на головні убори.

У 1 кварталі 2006 р. тривало зростання продажу товарів легкої промисловості. У цей період надходження коштів від їх реалізації становило 3 млн грн, що більше, ніж у 1 кварталі 2005 р., на 6,2 %. Такому становищу сприяло збільшення продажу шкіряного взуття на 82 %, верхнього і білизняного трикотажу — на 21 %, галантереї і ниток — на 16 %. У той же час у решті товарних груп спостерігалось скорочення реалізації на 6—41 %.

У структурі продажу товарів легкої промисловості найбільш вагомі такі товарні групи, як галантерея і нитки, взуття, одяг та білизна. У 1 кварталі 2006 року обсяги їх продажу становили три чверті й проти 1 кварталу 2005 року збільшилися майже на 6 %.

Переважна більшість товарів легкої промисловості (73 %), реалізованих у мережі підприємств (юридичних осіб), надходили від вітчизняних виробників. Тільки українські реалізовувалися текстильні вироби для домашнього вжитку та інтер'єру, вироби з хутра, головні убори, гумове взуття. Менше 5 % припадало на продаж імпортованих одягу та білизни, панчішно-шкарпеткових виробів. Проте частка продажу шкіряного взуття виробленого в Україні, становила лише чверть.

Підприємства легкої промисловості області самостійно реалізують вироблені товари через власну торгову мережу. За 1 квартал 2006 р. ними було отримано майже 46 % обласного продажу одягу та білизни, 42 % панчішно-шкарпеткових виробів, 34 % галантереї та ниток, 24 % верхнього та білизняного трикотажу тощо.

Серед підприємств, які активно реалізують власну продукцію, — Сосницьке ЗАТ «Еліта», Чернігівське навчально-виробниче підприємство УТОГ, ВАТ «Чернігівське хімволокно».

Протягом 2005 р. в легку промисловість області спрямовано 10,7 млн грн **інвестицій в основний капітал**, що становить 1,8 % усіх інвестицій промисловості. Порівнянні з 2004 р. інвестиційні показники зросли на 33,8 %. У технологічній структурі інвестицій в основний капітал переважають витрати на придбання машин, обладнання та устаткування — 9,7 млн грн (90,7 %), на будівельно-монтажні роботи витрачено 1 млн грн (9,3 %).

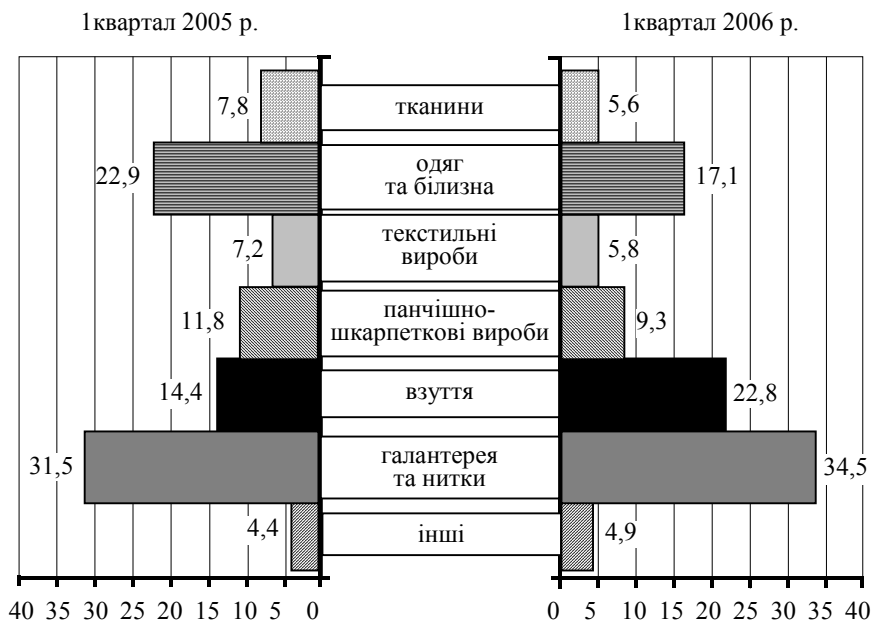

Рис. 5. Структура продажу товарів легкої промисловості (відсотків)

Із загального обсягу капіталовкладень легкої промисловості найбільшу частину (10,5 млн грн, або 98,1 %) було використано на розвиток текстильної промисловості та пошиття одягу, на розвиток виробництва шкіри та шкіряного взуття — 1,9 %, або 0,2 млн грн.

У 2005 р. в області введено в експлуатацію потужність з виробництва 12 тонн пряжі та ниток текстильних з натуральних волокон.

На розвиток легкої промисловості у I кварталі 2006 р. використано 4,4 млн грн, або 3,7 % загального обсягу капіталовкла-

день промисловості. Це у 10,2 разу більше, ніж у I кварталі 2005 р. Вагому частину інвестицій в основний капітал (95,5 %) використано на придбання машин, обладнання, устаткування для новозбудованих об'єктів та для реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств, на будівельно-монтажні роботи — 4,5 %.

На розвиток текстильної промисловості та пошиття одягу спрямовано 4,1 млн грн, на виробництво шкіри та шкіряного взуття — 0,3 млн грн.

Оновлення продукції залишається основним напрямом **інноваційної діяльності** підприємств. У 2005 р. підприємствами легкої промисловості освоєно 11 інноваційних видів продукції, введено 7 нових технологічних процесів, у I кварталі 2006 року введено 2 нові технологічні процеси, та освоєно 1 інноваційний вид продукції.

Протягом останніх років в області спостерігається тенденція до зменшення кількості штатних працівників легкої промисловості.

Упродовж 2005 р. на підприємствах легкої промисловості (крім статистично визначених малих) працювало 8 тис. осіб, що дорівнює 12,2 % загальної кількості працівників промисловості. Порівняно з 2004 р. кількість штатних працівників зменшилася на 0,2 тис. осіб (2,5 %).

Серед працюючих майже три чверті (72,4 %) — жінки, кожен восьмий — пенсіонер, кожен третій — молодь у віці від 15 до 34 років. Із загальної кількості штатних працівників вищу освіту мали 22,2 % проти 34,9 % в цілому в промисловості.

У I кварталі 2006 року кількість найманих працівників продовжувала зменшуватися. Так, проти відповідного періоду 2005 року вона зменшилася на 0,4 тис. осіб (4,4 %) і становила 7,9 тис. осіб.

У 2005 р. **середньомісячна номінальна заробітна плата** одного штатного працівника легкої промисловості становила 528,11 грн, що на 28,6 % більше, ніж рік тому, але нижче, ніж у середньому в промисловості, на третину та на 12,3 % менше середньообласного рівня. У I кварталі 2006 року середньомісячна номінальна заробітна плата, нарахована на одного штатного працівника, порівняно з відповідним періодом 2005 р., зросла на 39,5 % і становила 578,79 грн проти 888,61 грн у промисловості.

Коефіцієнт використання табельного фонду робочого часу на підприємствах легкої промисловості у 2005 р. становив 77,3 %, що на 4,5 в. п. менше, ніж у цілому в промисловості.

У 2005 р. на підприємствах легкої промисловості одним середньообліковим штатним працівником відпрацьовано 1550 годин проти 1639 годин у цілому в промисловості.

Спостерігалися позитивні зміни щодо скорочення втрат робочого часу на одного штатного працівника з 173 годин у 2004 р. до 161 годин у 2005 р. Кількість працівників, які з ініціативи адміністрації були переведені на скорочений робочий день (тиждень), за 2005 р., порівняно з 2004 р. зменшилася в 1,6 разу; майже на третину скоротилася кількість працівників, яким надавалися вимушені адміністративні відпустки.

Плинність кадрів у легкій промисловості в порівняно з 2004 р. збільшилася з 30,9 % до 32,5 %. У I кварталі 2006 р. плинність кадрів порівняно з відповідним періодом минулого року зменшилася на 7,0 % до 6,9 %.

Заборгованість із виплати заробітної плати на 1 червня 2006 р. працівникам економічно активних підприємств легкої промисловості становила 97,5 тис. грн. За рік її розміри зменшилися на третину (289,8 тис. грн). Заробітну плату в установленій термін не одержали 319 осіб (4,2 % загальної кількості працівників цього виду діяльності). Середній розмір боргу одному штатному працівнику становив 182 грн, що майже у 7 разів менше порівняно із середнім розміром боргу в цілому в промисловості.

На підприємствах легкої промисловості спостерігається досить високий рівень кількості працівників, які зайняті в умовах, що не відповідають встановленим санітарно-гігієнічним нормам. За даними статистичного спостереження стану умов праці на 31 грудня 2005 р., в несприятливих умовах працювало 2,7 тис. осіб, тобто кожен третій працівник, більше половини (60,9 %) з них — жінки.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо) підприємств легкої промисловості по області за 2005 р. становив 13,5 млн грн, порівняно з 2004 р. цей показник збільшився на чверть. Частка прибуткових підприємств збільшилася на 4,7 відсоткових пунктів.

У 2005 р. більше половини підприємств легкої промисловості одержали прибутковий фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в сумі 17,8 млн грн, у порівняно з 2004 р. сума прибутку збільшилася на 2,5 млн грн.

У I кварталі 2006 р. підприємства легкої промисловості отримали негативний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (сальдо) у сумі 28,3 тис. грн, тоді як у I квар-

талі 2005 р. цими підприємствами було отримано 1960,6 тис. грн прибутку. Частка прибуткових підприємств зменшилася на 3,5 відсоткових пунктів.

Рівень **рентабельності** операційної діяльності, підприємств легкої промисловості за 2005 р. досяг 6,2 %, порівняно з 2004 р. він не змінився.

У 1 кварталі 2006 р. цей показник становив 3,5 % і зменшився порівняно з відповідним періодом 2005 року в 1,8 разу.

Стабілізувати виробництво в легкій промисловості області, як і в цілому в Україні, поки що не вдається.

Нестача обігових коштів, низький рівень інвестицій в основний капітал не дають можливості оновлювати виробництво, без чого неможливий випуск конкурентоспроможної продукції.

Виробничі потужності на окремих підприємствах, згідно з додатковим опитуванням, використовуються тільки на 70 %.

На думку керівників підприємств, згідно з кон'юктурним опитуванням, стримують виробництво насиченість ринку дешевою продукцією імпортного виробництва, застаріле обладнання, відсутність замовників, низький платоспроможний попит на продукцію. Не сприяє розвитку галузі відсутність кваліфікованих кадрів, яка не знаходить вирішення через низьку оплату праці.

Література

1. *Герасимова Н.* Використання стратегічного набору на підприємствах легкої промисловості // Сіверянський літопис. — 2002. — № 5. — С. 190—193.

2. *Замороко Т., Денисенко Н.* Національна вовняна сировина для легкої промисловості України // Економіка та держава. — 2006. — № 8. — С. 56—58.

3. *Кузнецов Ю.* Легкая промышленность: перспективы преодоления спада // Проблемы прогнозирования. — 1998. — № 2. — С. 63—68.

4. *Малині О.* Стан легкої промисловості на ринку вовняної продукції в Україні // Маркетинг в Україні. — 2003. — № 2. — С. 40—47.

5. *Ромусік Я.* Світові тенденції розвитку легкої промисловості // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 2. — С. 74—84.

6. Україна в цифрах 2005: Статистичний довідник. — К.: ТОВ Видавництво «Консультант», 2006. — 247 с.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2007